

Βρυξέλλες, 30.9.2020
SWD(2020) 303 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου
Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Δανία**

που συνοδεύει το έγγραφο

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου
Η κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 302 final} - {SWD(2020) 304 final} - {SWD(2020) 305 final} -
{SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 307 final} - {SWD(2020) 308 final} -
{SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} - {SWD(2020) 311 final} -
{SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} - {SWD(2020) 314 final} -
{SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} - {SWD(2020) 317 final} -
{SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} - {SWD(2020) 320 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι αντιλήψεις που επικρατούν στη Δανία σχετικά με το επίπεδο της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης είναι σταθερά θετικές, ενώ το 2019 έγιναν ορισμένα βήματα για να ενισχυθεί περαιτέρω το πλαίσιο που διέπει τον πειθαρχικό έλεγχο και τη λογοδοσία των δικαστών. Το σύστημα απονομής δικαιοσύνης χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικό επίπεδο αποδοτικότητας, παρά την ελαφρά αύξηση του χρόνου που απαιτείται για την εκδίκαση των υποθέσεων κατά τα τελευταία έτη. Παράλληλα, τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν εκφράσει ανησυχίες σχετικά με την έλλειψη επαρκών πόρων, ενώ εξακολουθούν να υφίστανται ορισμένες προκλήσεις όσον αφορά την ψηφιοποίηση του δικαστικού συστήματος. Αρκετές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης και της Εθνικής Διοίκησης Δικαστηρίων αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων, μεταξύ άλλων μέσω ενός σχεδίου χρήσης ψηφιακών εργαλείων για την παρακολούθηση της μέσης διάρκειας των εκκρεμών υποθέσεων.

Σύμφωνα με έρευνες, η Δανία θεωρείται μία από τις χώρες με τη μικρότερη διαφθορά στην ΕΕ και παγκοσμίως. Αν και η Δανία δεν διαθέτει ειδική στρατηγική ή υπηρεσία για την αντιμετώπιση της διαφθοράς, έχει συστήσει ένα φόρουμ κατά της διαφθοράς, το οποίο βελτιώνει τον συντονισμό προκειμένου οι επιμέρους αρχές να καταρτίζουν τις δικές τους ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Οι δημόσιοι οργανισμοί της Δανίας φημίζονται για τη διαφάνεια της διαχείρισής τους και την αξιοπιστία και λειτουργικότητα του πλαισίου που εφαρμόζουν για την πρόληψη της διαφθοράς. Κεντρική πτυχή του συστήματος διασφάλισης της ακεραιότητας είναι ο χαμηλός βαθμός επίσημης θεσμοθέτησης κανόνων περί δεοντολογίας και ακεραιότητας για την αντιμετώπιση της διαφθοράς, καθώς υπάρχουν λίγες κανονιστικές ρυθμίσεις και μέτρα ελέγχου για την πρόληψη της διαφθοράς, αυτά δε που υπάρχουν αφορούν κυρίως τις ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες. Οι επιδόσεις της Δανίας ως προς την εφαρμογή των πρόσφατων διεθνών συστάσεων, ιδίως σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και τον έλεγχο των βουλευτών, είναι περιορισμένες.

Η εθνική ρυθμιστική αρχή για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, το Δανικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, λειτουργεί με ανεξαρτησία και διαθέτει άρτια οργανωτική δομή. Αν και δεν υφίσταται ειδική νομοθεσία που να ρυθμίζει τη διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ορισμένες σχετικές πληροφορίες είναι δυνατόν να αντληθούν από το εθνικό κεντρικό μητρώο επιχειρήσεων. Ο νόμος για την πρόσβαση στα δημόσια διοικητικά έγγραφα υπόκειται σε ορισμένες εξαιρέσεις, οι οποίες στην πράξη περιορίζουν εν μέρει το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες. Έχει συσταθεί ειδική Επιτροπή για την Ελευθερία της Έκφρασης με σκοπό να προαγάγει τον διάλογο σχετικά με το πλαίσιο και τις γενικές προϋποθέσεις της ελευθερίας της έκφρασης, ελευθερίας που προστατεύεται από το Σύνταγμα και επωφελείται ήδη από τη σταθερότητα της δημοκρατικής παράδοσης και των θεσμών στη Δανία.

Το σύστημα ελέγχων και ισορροπιών (μηχανισμός θεσμικών αντιβάρων) χαρακτηρίζεται από μια διαδικασία θέσπισης νομοθεσίας η οποία δεν επιβάλλει αποκλεισμούς και η οποία εμπεριέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης της διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ο Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής έχει σαφώς καθορισμένο ρόλο στη διασφάλιση της άσκησης εποπτείας επί των αποφάσεων που λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές. Πρόσφατες εκστρατείες που διεξήγαγε η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σπουδαιότητα του κράτους δικαίου και του ρόλου του δικαστικού συστήματος, μέσω, μεταξύ

άλλων, εκπαιδευτικών βίντεο, εκπαιδευτικών προγραμμάτων για καθηγητές και ενός ειδικού ιστότοπου για τους δημοσιογράφους. Ο Δανικός Οργανισμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διασφαλίζει τη συμμετοχή ευρέος φάσματος οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μέσω του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που λειτουργεί στους κόλπους του και το οποίο ασκεί σημαντικά συμβουλευτικά καθήκοντα.

I. ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Το δικαστικό σύστημα της Δανίας αποτελείται από 24 πρωτοδικεία, δύο ανώτερα δικαστήρια (εφετεία) και ένα Ανώτατο Δικαστήριο, καθώς και από δύο ειδικά δικαστήρια¹. Η ανεξάρτητη Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων είναι αρμόδια για τη διοίκηση και την ανάπτυξη των δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένων της κατανομής των προϋπολογισμών των δικαστηρίων και της διαχείρισης των κτιρίων και των συστημάτων ΤΠΕ. Το ανεξάρτητο Συμβούλιο Δικαστικών Διορισμών² υποβάλλει μη δεσμευτικές προτάσεις για τον διορισμό δικαστών στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο ακολούθως τους προτείνει για επίσημο διορισμό από την εκτελεστική εξουσία (τη Βασίλισσα)³. Το Συμβούλιο Δικαστικών Διορισμών προτείνει μόνο έναν δικαστή ανά κενή θέση. Δεν έχουν υπάρξει περιπτώσεις μη αποδοχής της πρότασης του Συμβουλίου Δικαστικών Διορισμών από την εκτελεστική εξουσία. Για λόγους διαφάνειας, το Συμβούλιο Δικαστικών Διορισμών εκδίδει δελτίο Τύπου κατά την υποβολή της πρότασής του σχετικά με κενή θέση. Η Εισαγγελία αποτελεί αυτόνομο θεσμικό όργανο που λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και με επικεφαλής τον γενικό εισαγγελέα⁴. Ο Δικηγορικός Σύλλογος είναι ανεξάρτητος φορέας με αρμοδιότητα να ρυθμίζει το νομικό επάγγελμα και να διασφαλίζει την ανεξαρτησία του⁵.

Ανεξαρτησία

Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης είναι πολύ υψηλό. Συνολικά, το 86 % του ευρέος κοινού και το 80 % των επιχειρήσεων θεωρούν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι «αρκετά ή πολύ καλή», ενώ ιδιαίτερα σημαντικό ποσοστό του ευρέος κοινού (41 %) θεωρεί το επίπεδο ανεξαρτησίας «πολύ καλό». Τα εν λόγω ποσοστά έχουν παραμείνει, σε γενικές γραμμές, σταθερά σε υψηλό επίπεδο από το 2016 όσον αφορά το ευρύ κοινό, ενώ, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, εμφανίζουν ανάλογη συνέπεια από το 2010⁶.

¹ Το Ναυτικό και Εμπορικό Δικαστήριο και το Κτηματολογικό Δικαστήριο. CEPEJ (Επιτροπή αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης) (2020), Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States (Μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ).

² Τα μέλη της διορίζονται από τον υπουργό Δικαιοσύνης και απαρτίζονται από έναν δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου και έναν δικαστή ανώτερου δικαστηρίου που προτείνονται από τα αντίστοιχα δικαστήρια, έναν δικαστή πρωτοδικείου που προτείνεται από την Ένωση Δικαστών, έναν δικηγόρο που προτείνεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο και δύο εκπροσώπους του ευρέος κοινού που προτείνονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση Δανίας και τη Δανική Ένωση για την Εκπαίδευση Ενηλίκων.

³ Με εξαίρεση τον πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο οποίος επιλέγεται και διορίζεται απευθείας από το Ανώτατο Δικαστήριο βάσει εσωτερικής διαδικασίας. Επιπλέον, όσον αφορά τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο νόμος προβλέπει ειδική διαδικασία βάσει της οποίας ο υποψήφιος που επιλέγεται από το συμβούλιο διορισμών υποβάλλεται σε έλεγχο από δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου πριν από την επιβεβαίωση του διορισμού.

⁴ Ο γενικός εισαγγελέας διορίζεται από την εκτελεστική εξουσία (τυπικά τη Βασίλισσα) βάσει σύστασης του υπουργού Δικαιοσύνης, η οποία υποβάλλεται κατόπιν έγκρισης του Κυβερνητικού Συμβουλίου Προσλήψεων, ενώ μπορεί να παυθεί βάσει αιτιολογημένης σύστασης του υπουργού Δικαιοσύνης (στην περίπτωση αυτή, η σύσταση υποβάλλεται απευθείας στη Βασίλισσα).

⁵ Νόμος περί διοίκησης της δικαιοσύνης, άρθρο 15.

⁶ Διαγράμματα 44, 46 και 48, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020. Το επίπεδο της εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης κατηγοριοποιείται ως εξής: πολύ χαμηλό (κάτω του 30 % όσων απάντησαν θεωρούν ότι η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι αρκετά καλή και πολύ καλή)· χαμηλό (μεταξύ 30 % - 39 %), μέτριο (μεταξύ 40 % - 59 %), υψηλό (μεταξύ 60 % - 75 %), πολύ υψηλό (άνω του 75 %).

Αρκετά μέτρα έχουν ληφθεί για την ενίσχυση του πλαισίου λογοδοσίας των δικαστών και των εγγυήσεών του. Υπάρχουν δύο είδη πειθαρχικών μέτρων για τους δικαστές: οι πρόεδροι δικαστηρίων μπορούν να απευθύνουν προειδοποίηση σε δικαστή για αμέλεια ή παραλείψεις στην εκτέλεση των καθηκόντων του, ενώ το Ειδικό Πειθαρχικό Δικαστήριο⁷ δύναται να απευθύνει προειδοποιήσεις, να επιβάλλει πρόστιμα και, σε περιπτώσεις σοβαρού παραπτώματος, να παύει δικαστή ή να τον θέτει σε αναστολή εκτέλεσης καθηκόντων εφόσον έχει κινηθεί ποινική δίωξη εναντίον του δικαστή⁸. Από το 2019, υπάρχει επίσης δυνατότητα προσφυγής στο Ειδικό Πειθαρχικό Δικαστήριο κατά προειδοποίησης που εξέδωσε πρόεδρος δικαστηρίου⁹, η οποία προσθέτει μια επιπλέον εγγύηση στο σύστημα και συνάδει με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης¹⁰. Στη συγκεκριμένη μεταρρύθμιση συντέλεσε, μεταξύ άλλων, η Ένωση Δικαστών, βάσει συγκεκριμένης υπόθεσης στην οποία δικαστής είχε λάβει προειδοποίηση από πρόεδρο την οποία θεώρησε αβάσιμη, αλλά δεν είχε δυνατότητα να ζητήσει την επανεξέτασή της. Άλλη συναφής εξέλιξη όσον αφορά το πλαίσιο λογοδοσίας των δικαστών είναι η έκδοση ερμηνευτικών επεξηγηματικών σημειώσεων σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές δεοντολογίας για τους δικαστές από την Ένωση Δικαστών (σε συνεργασία με την Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων). Οι σημειώσεις, που εκδόθηκαν το 2019, παρέχουν περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές δεοντολογίας για τους δικαστές του 2014, παραθέτοντας συγκεκριμένα παραδείγματα για την εφαρμογή τους. Συνιστούν επίσης απάντηση σε σύσταση της ομάδας χωρών κατά της διαφθοράς (στο εξής: GRECO)¹¹.

Η εξουσία του Υπουργού Δικαιοσύνης να εκδίδει εντολές προς την Εισαγγελία για επιμέρους υποθέσεις συνοδεύεται από εγγυήσεις και δεν ασκείται στην πράξη. Σύμφωνα με τον νόμο περί διοίκησης της δικαιοσύνης, ο υπουργός Δικαιοσύνης δύναται να εκδίδει γενικές κατευθυντήριες γραμμές ως προς τον τρόπο με τον οποίο η Εισαγγελία ασκεί τα καθήκοντά της, καθώς και να απευθύνει εντολές στους εισαγγελείς για επιμέρους υποθέσεις, στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνεται εντολή για μη άσκηση δίωξης.¹² Η εντολή πρέπει να εκδίδεται εγγράφως, να είναι αιτιολογημένη και να αποστέλλεται γραπτώς στον πρόεδρο του Κοινοβουλίου.¹³ Σύμφωνα με τις αρχές, στην πράξη παρατηρείται ότι υπήρξε μόνο μία υπόθεση ανάλογης εντολής από τον υπουργό Δικαιοσύνης, που έλαβε χώρα το 1995 και στην οποία ο γενικός εισαγγελέας δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις έκδοσης εντολής λόγω σύγκρουσης συμφερόντων. Η συγκεκριμένη πρακτική, σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες νομικές εγγυήσεις, φαίνεται ότι μετριάζουν τον κίνδυνο για την αυτονομία της

⁷ Το Ειδικό Πειθαρχικό Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου, έναν δικαστή ανώτερου δικαστηρίου, έναν δικαστή πρωτοδικείου, έναν δικηγόρο και έναν καθηγητή δικαίου, οι οποίοι διορίζονται από την εκτελεστική εξουσία κατόπιν πρότασης του δικαστικού σώματος (για τους δικαστές-μέλη) και του δικηγορικού συλλόγου (για τους δικηγόρους).

⁸ Προσφυγή κατά αποφάσεων του Ειδικού Πειθαρχικού Δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου. Νόμος περί διοίκησης της δικαιοσύνης, άρθρα 48-49.

⁹ Νόμος περί διοίκησης της δικαιοσύνης, άρθρο 48α.

¹⁰ Σύσταση CM/Rec(2010)12 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, παράγραφος 69. Βλ. επίσης απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιουλίου 2018, *LM*, C-216/18 PPU, σκέψη 67.

¹¹ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων, σύσταση ν, η οποία σύμφωνα με την GRECO εφαρμόζεται πλέον σε ικανοποιητικό βαθμό. GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων - Ενδιάμεση έκθεση συμμόρφωσης, σ. 5. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου), απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2013, *Oleksandr Volokov κατά Ουκρανίας*, προσφυγή αριθ. 21722/11, σκέψεις 175-179.

¹² Νόμος περί διοίκησης της δικαιοσύνης, άρθρο 98 παράγραφος 3. Επιπλέον, υπάρχουν υποθέσεις στις οποίες ο υπουργός Δικαιοσύνης υποχρεούται βάσει νόμου να αποφασίσει αν θα ασκηθεί δίωξη ή όχι σε μια υπόθεση, συμπεριλαμβανομένων υποθέσεων αδικημάτων τρομοκρατίας, εσχάτης προδοσίας και αδικημάτων κατά του κράτους, νόμος περί διοίκησης της δικαιοσύνης, κεφάλαιο 12.

¹³ Διάγραμμα 55, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

Εισαγγελίας¹⁴. Σύμφωνα με πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης¹⁵, η ύπαρξη του συγκεκριμένου δικαιώματος εντολής είχε ως αποτέλεσμα η Δανία να αλλάξει την οικεία διαδικασία έκδοσης ενταλμάτων σύλληψης αυτού του είδους το 2020¹⁶.

Ποιότητα

Οι μειούμενες δαπάνες για το σύστημα απονομής δικαιοσύνης εγείρουν ανησυχίες. Η δαπάνη της Δανίας για τα δικαστήρια ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι χαμηλή και έχει μειωθεί κατά τα τελευταία έτη¹⁷. Ο αριθμός των δικαστών ανά κάτοικο είναι επίσης ιδιαίτερα χαμηλός¹⁸. Σε έκθεση της Ένωσης Δικαστών του 2020 σχετικά με τις «Συνθήκες εργασίας των δικαστών» παρέχεται διεξοδική ανάλυση σχετικά με τον φόρτο εργασίας των δικαστών και επισημαίνεται ότι ο αριθμός των δικαστών παραμένει στάσιμος και οι πόροι σημειώνουν σταδιακή μείωση από το 2011, ενώ ο αριθμός των υποθέσεων έχει αυξηθεί¹⁹. Ειδικότερα, έχουν εκφραστεί ανησυχίες όσον αφορά τη μείωση του προσωπικού των δικαστηρίων, που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του φόρτου εργασίας των δικαστών. Τον Ιούνιο του 2020 η κυβέρνηση χορήγησε πρόσθετη χρηματοδότηση στα δικαστήρια προκειμένου να διαχειριστούν την αύξηση των συσσωρευμένων υποθέσεων λόγω διακοπής λειτουργίας των δικαστηρίων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, με βάση την οποία προβλέπονται πρόσθετες θέσεις δικαστών²⁰.

Ορισμένες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των εκκρεμών προκλήσεων σχετικά με την ψηφιοποίηση του δικαστικού συστήματος βρίσκονται σε εξέλιξη. Τα ηλεκτρονικά μέσα για υποβολή υπόθεσης και κλήτευση μέσω διαδικτύου, καθώς και για την παρακολούθηση των σταδίων των διαδικασιών είναι διαθέσιμα μόνο σε περιορισμένο βαθμό στα δικαστήρια²¹. Αν και όλες οι αποφάσεις σε τρίτο βαθμό δημοσιεύονται, αυτό ισχύει μόνο εν μέρει όσον αφορά αποφάσεις σε πρώτο και δεύτερο βαθμό και οι ρυθμίσεις σχετικά με μηχανικώς αναγνώσιμες αποφάσεις είναι περιορισμένες²². Σύμφωνα με πληροφορίες της Εθνικής Διοίκησης Δικαστηρίων, η δημιουργία ολοκληρωμένης ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανωνυμοποίησης των αποφάσεων, βρίσκεται σε στάδιο προετοιμασίας με ορίζοντα το 2021. Η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων υλοποιεί επίσης σχέδιο χρήσης ψηφιακών εργαλείων για την παρακολούθηση της μέσης

¹⁴ Σύμφωνα με τη σύσταση Rec(2000)19 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, παράγραφος 13 στοιχείο δ), «όταν η κυβέρνηση έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές για την άσκηση δίωξης σε συγκεκριμένες υποθέσεις, οι εν λόγω εντολές πρέπει να συνοδεύονται από επαρκείς εγγυήσεις τήρησης της διαφάνειας και της ευθυδικίας σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία». Όσον αφορά τις εγγυήσεις, βλ. παράγραφο 13 [στοιχεία δ) έως ε)].

¹⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Μαΐου 2019 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *OG, C-508/18* και *PI, C-82/19 PPU*.

¹⁶ Από τις 15 Φεβρουαρίου 2020 τα δικαστήρια είναι η αρχή με την αποκλειστική αρμοδιότητα έκδοσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Νόμος περί έκδοσης εγκληματιών, άρθρα 46 και 47. Βλ. επίσης, έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσου του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, σ. 5-6.

¹⁷ Η δαπάνη ανά κάτοικο βρίσκεται σε μέσο επίπεδο, αλλά έχει επίσης σημειώσει σταθερή πτώση από το 2012. Διαγράμματα 32 και 33, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

¹⁸ Διάγραμμα 35, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

¹⁹ Δανική Ένωση Δικαστών, «The judges' working conditions» (Συνθήκες εργασίας των δικαστών), σ. 5-8.

²⁰ Ανακοινωθέν του Υπουργείου Δικαιοσύνης της 24ης Ιουνίου 2020, «New judges must relieve the pressure on courts» (Οι νέοι δικαστές πρέπει να αποσυμφορήσουν τα δικαστήρια).

²¹ Διάγραμμα 27, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

²² Διαγράμματα 28 και 29, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020.

διάρκειας των εκκρεμών υποθέσεων, το οποίο έχει ως στόχο να συμβάλει στην πρόβλεψη του χρόνου διεκπεραίωσης των υποθέσεων στο μέλλον²³.

Αποδοτικότητα

Η διαχείριση του φόρτου υποθέσεων από το σύστημα απονομής δικαιοσύνης πραγματοποιείται με αποδοτικό τρόπο, αλλά το ποσοστό διεκπεραίωσης έχει σημειώσει μικρή πτώση. Ο εκτιμώμενος χρόνος δικαστικής επίλυσης αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων είναι εξαιρετικά χαμηλός και παραμένει κάτω από τον μέσο όρο όσον αφορά αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας σε όλες τους βαθμούς δικαιοδοσίας, αν και σημείωσε ελαφρά αύξηση κατά τα τελευταία έτη²⁴. Ταυτόχρονα, το ποσοστό διεκπεραίωσης όσον αφορά αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας έχει μειωθεί ελαφρώς κατά τα τελευταία έτη, σημειώνοντας πτώση από 102 % το 2017 σε 95 % το 2018 και σε 94 % το 2019. Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων εξακολουθεί να παραμένει χαμηλός, ιδίως όσον αφορά αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας²⁵.

II. ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Το σύστημα αντιμετώπισης της διαφθοράς βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε άτυπους κανόνες δεοντολογίας και ακεραιότητας, καθώς και σε κοινωνικά πρότυπα και δημόσιο έλεγχο. Αρκετές αρχές συμμετέχουν στην πρόληψη της διαφθοράς, προωθώντας τις ορθές διοικητικές πρακτικές και τη συμμόρφωση με το νομικό πλαίσιο. Σε αυτές περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η Αρχή Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, ο Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής και ο Γενικός Ελεγκτής. Ο Οργανισμός Εργαζομένων και Ικανοτήτων και το γραφείο του Πρωθυπουργού έχουν αρμοδιότητες προαγωγής της ακεραιότητας μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων και υπουργών. Μια ειδικευμένη μονάδα για τη διαφθορά και τη δωροδοκία αλλοδαπών φορέων, που υπάγεται στην εισαγγελία σοβαρού οικονομικού και διεθνούς εγκλήματος, κατέχει ειδικές αρμοδιότητες έρευνας σοβαρών υποθέσεων διαφθοράς. Η πρόληψη της διαφθοράς υπάγεται σε ευρείες ρυθμίσεις όσον αφορά τους δημοσίους υπαλλήλους, αλλά η Δανία δεν διαθέτει επί του παρόντος ειδική νομοθεσία για την προστασία μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος.

Η Δανία κατατάσσεται στην 1η θέση του δείκτη αντίληψης της διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και παγκοσμίως²⁶. Από το σύνολο όσων απάντησαν σε έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, μόλις το 35 % θεωρούν ότι η διαφθορά είναι εκτεταμένη (ενωσιακός μέσος όρος: 72 %) και μόλις 7 % αναφέρουν ότι επηρεάζονται σε προσωπικό επίπεδο από τη διαφθορά στην καθημερινή τους ζωή (ενωσιακός μέσος όρος: 26 %). Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, 16 % των εταιρειών θεωρούν ότι η διαφθορά είναι εκτεταμένη (ενωσιακός μέσος όρος: 63 %) και μόλις 5 % των εταιρειών θεωρούν ότι η διαφθορά συνιστά πρόβλημα για την επιχειρηματική τους δραστηριότητα (ενωσιακός μέσος όρος: 37%). Το 25 % των πολιτών κρίνουν ότι η διαφθορά διώκεται αρκετά αποτελεσματικά με στόχο την αποτροπή των πολιτών από παρόμοιες πρακτικές (ενωσιακός μέσος όρος:

²³ Πληροφορίες που έδωσε η Δανία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020, σ. 10.

²⁴ Δεν υπάρχουν χωριστά διαθέσιμα στοιχεία για τις διοικητικές υποθέσεις.

²⁵ Διαγράμματα 5-15, Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020. Τα στοιχεία όσον αφορά το ποσοστό διεκπεραίωσης το 2019 διατίθενται στο σημείο: δανικά δικαστήρια, αστικές υποθέσεις.

²⁶ Διεθνής Διαφάνεια (2020), Δείκτης αντίληψης για τη διαφθορά 2019.

36%), ενώ 51% των εταιρειών πιστεύουν ότι τα άτομα και οι επιχειρήσεις που συλλαμβάνονται για δωροδοκία ανώτερου υπαλλήλου τιμωρούνται δεόντως (ενωσιακός μέσος όρος: 31%)²⁷.

Ο ποινικός κώδικας της Δανίας ποινικοποιεί τη διαφθορά και τα συναφή αδικήματα. Η ποινική κύρωση για ενεργητική δωροδοκία και παθητική δωροδοκία²⁸ στον δημόσιο τομέα είναι πρόστιμο ή φυλάκιση έως έξι έτη και για δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα²⁹ πρόστιμο ή φυλάκιση έως τέσσερα έτη. Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, σε αυτά μπορούν να επιβληθούν πρόστιμα για αδικήματα που υπάγονται στις διατάξεις του ποινικού κώδικα³⁰. Το 2018 η Δανία ενέκρινε τροποποίηση του ποινικού κώδικα όσον αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με την οποία ενισχύονται οι εφαρμοστέες κυρώσεις (από 6 σε 8 έτη ποινής κατ' ανώτατο όριο)³¹.

Η Δανία επανεξέτασε τη συνολική της προσέγγιση όσον αφορά την επιβολή του νόμου και δημιούργησε ειδικευμένη μονάδα για υποθέσεις διαφθοράς και δωροδοκίας αλλοδαπών φορέων υπαγόμενη στην Ειδική Εισαγγελία οικονομικού εγκλήματος (SØIK) το 2014. Η αστυνομία, η Εισαγγελία και μια ειδικευμένη μονάδα που υπάγεται στην Ειδική Εισαγγελία Οικονομικού Εγκλήματος (στο εξής: SØIK) είναι οι αρμόδιες αρχές για την έρευνα και τη δίωξη της διαφθοράς. Η SØIK είναι ειδικευμένη εισαγγελικό τμήμα, το οποίο λειτουργεί επίσης ως συντονιστικός φορέας. Στη SØIK υπάγεται επίσης η εθνική μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών και, από το 2015, μια μονάδα για διεθνείς υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων υποθέσεων που αφορούν τη δωροδοκία αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων³². Στους κόλπους της αστυνομίας, πρόσφατα ενισχύθηκαν οι διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και οι προσπάθειες ενημέρωσης και εκπαίδευσης των αστυνομικών υπαλλήλων σχετικά με τον κώδικα δεοντολογίας που εκδόθηκε το 2015³³. Το σύστημα μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος που θεσπίστηκε το 2019 παρέχει δυνατότητα καταγγελίας ποινικών αδικημάτων και παραβιάσεων της διοικητικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένης της σύγκρουσης συμφερόντων. Οι πολίτες μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες στην ανεξάρτητη αρχή καταγγελιών κατά της αστυνομίας, η οποία ασκεί εξωτερική εποπτεία και έλεγχο επί της αστυνομίας και της Εισαγγελίας³⁴. Εντούτοις, η GRECO συνέστησε στις αρχές να εξετάσουν την ανάγκη θέσπισης υποχρέωσης των αστυνομικών υπαλλήλων να υποβάλλουν δήλωση οικονομικών συμφερόντων σε τακτική βάση, καθώς και λήψης μέτρων για την ευαισθητοποίηση του προσωπικού της αστυνομίας σχετικά με το καθήκον τους να καταγγέλλουν παραπτώματα διαφθοράς εντός της αστυνομίας³⁵.

Η Δανία δεν διαθέτει ειδικό φορέα για την προαγωγή της ακεραιότητας και την πρόληψη της διαφθοράς, αλλά διάφορες αρχές με διακριτά καθήκοντα. Παρότι η Δανία δεν διαθέτει ειδική στρατηγική ή υπηρεσία για την αντιμετώπιση της διαφθοράς, έχει

²⁷ Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 482 (2019), Στάση των επιχειρήσεων απέναντι στη διαφθορά στην ΕΕ.

²⁸ Ποινικός κώδικας. Άρθρο 122 και άρθρο 144.

²⁹ Ποινικός κώδικας. Άρθρο 299, παράγραφος 2.

³⁰ Πρβ. άρθρο 306, άρθρο 2

³¹ *Folketinget* (το Δανικό Κοινοβούλιο), νόμος αριθ. 711 του 2018.

³² Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC) (2017), UNCAC implementation review – country review report of Denmark (Επισκόπηση εφαρμογής της UNCAC – έκθεση επισκόπησης για τη Δανία).

³³ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης.

³⁴ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, σ. 48.

³⁵ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, συστάσεις xiii και xiv.

συστήσει ένα φόρουμ κατά της διαφθοράς³⁶, το οποίο συνεδριάζει σε ad hoc βάση με στόχο τη βελτίωση του συντονισμού και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρχών. Τα υπουργεία συνεργάζονται και καταρτίζουν νόμους για την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Η Αρχή Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας έχει εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές, εγχειρίδια και οδηγίες σχετικά με δεοντολογικές και οικονομικές πτυχές της καταπολέμησης της διαφθοράς. Το γραφείο του Γενικού Ελεγκτή πραγματοποιεί λογιστικούς ελέγχους σε κρατικούς φορείς και εξετάζει τις δαπάνες που πραγματοποιούνται κατ' εντολή του Κοινοβουλίου και κρατικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, άλλες αρχές, όπως ο Οργανισμός Εργαζομένων και Ικανοτήτων του Υπουργείου Φορολογίας και το γραφείο του Πρωθυπουργού, έχουν αρμοδιότητες προαγωγής της ακεραιότητας και πρόληψης της διαφθοράς όσον αφορά τη διαχείριση της δημόσιας διοίκησης³⁷. Λόγω της παράδοσης της Δανίας, που διακρίνεται από υψηλά δεοντολογικά πρότυπα και διαφάνεια στις δημόσιες διαδικασίες, υπάρχουν ελάχιστοι τυπικοί κανόνες ή μέτρα ελέγχου για την πρόληψη της διαφθοράς, ιδίως όσον αφορά πρόσωπα στα οποία ανατίθενται ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες, και η GRECO συνέστησε τον καθορισμό κανόνων πιο δεσμευτικού χαρακτήρα³⁸.

Ο Οργανισμός Εργαζομένων και Ικανοτήτων έχει εκδώσει κώδικες δεοντολογίας για τους δημόσιους υπαλλήλους, ενώ στους υπουργούς παρέχονται κατευθυντήριες γραμμές για ζητήματα ακεραιότητας μόλις διοριστούν. Η αναθεωρημένη έκδοση του κώδικα δεοντολογίας στον δημόσιο τομέα δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2017 και περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με τη δευτερεύουσα απασχόληση και τις απαιτήσεις κοσμιότητας για τους δημόσιους υπαλλήλους. Ο Οργανισμός Εργαζομένων και Ικανοτήτων δημοσίευσε το 2017 τον αναθεωρημένο «κώδικα δεοντολογίας στον δημόσιο τομέα» και το 2015 τον «κώδικα VII – 7 βασικά καθήκοντα», οι οποίοι καθορίζουν δεοντολογικά πρότυπα και κανόνες συμπεριφοράς για τους δημοσίους υπαλλήλους. Συμπληρωτικά, διοργανώθηκαν μαθήματα ηλεκτρονικής μάθησης για όλους τους υπαλλήλους της κεντρικής διοίκησης. Εντούτοις, οι εν λόγω κώδικες δεν ισχύουν για τους υπουργούς, στους οποίους παρέχεται εγχειρίδιο με κατευθυντήριες γραμμές για ζητήματα ακεραιότητας μόλις διοριστούν. Στη Δανία δεν υφίσταται επίσης κώδικας δεοντολογίας για βουλευτές ή ανώτατους εκτελεστικούς λειτουργούς³⁹, αν και στα μέλη του Κοινοβουλίου απευθύνεται δημόσια επιστολή, η οποία τους ενημερώνει για τις ευθύνες τους όσον αφορά τον κώδικα δεοντολογίας και τη διαφύλαξη της εμπιστοσύνης των πολιτών. Η GRECO έχει συστήσει την κατάρτιση κωδίκων δεοντολογίας τόσο για τους βουλευτές όσο και για τα μέλη της κυβέρνησης, ιδίως όσον αφορά θέματα σύγκρουσης συμφερόντων, καθώς και την επεξεργασία συνολικής στρατηγικής σχετικά με την ακεραιότητα των προσώπων που κατέχουν ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες⁴⁰.

Η δημόσια διοίκηση δεσμεύεται βάσει κανόνων αμεροληψίας, από τους οποίους προκύπτει υποχρέωση αναφοράς τυχόν πιθανής σύγκρουσης συμφερόντων. Σύμφωνα με τον νόμο περί δημόσιας διοίκησης, κάθε πρόσωπο που απασχολείται σε φορέα της δημόσιας

³⁶ Φέρνει σε επαφή εκπροσώπους του Υπουργείου Δικαιοσύνης, του Γενικού Εισαγγελέα, της SØIK, του Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων, του Υπουργείου Οικονομικών κ.λπ., με στόχο τη βελτίωση του συντονισμού και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρχών στο πλαίσιο της καταπολέμησης της διαφθοράς.

³⁷ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, σ. 17.

³⁸ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης.

³⁹ Ο κώδικας δεοντολογίας με τίτλο «Καλή συμπεριφορά στον δημόσιο τομέα» διανέμεται σε όλους τους δημοσίους υπαλλήλους. Σκοπός του συγκεκριμένου εντύπου είναι να αποσαφηνιστούν τα βασικά καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα.

⁴⁰ GRECO Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, συστάσεις i, ii και iii.

διοίκησης ή ενεργεί για λογαριασμό του αποκλείεται από συμμετοχή σε συγκεκριμένη υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας ενδέχεται να προκύψουν αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία. Με στόχο την αποφυγή της σύγκρουσης συμφερόντων, οι υπουργοί καλούνται να παραιτηθούν από κάθε (με ή χωρίς αποδοχές) απασχόληση σε εταιρεία του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα μόλις αναλαμβάνουν καθήκοντα⁴¹. Εντούτοις, εξαιρούνται η αυτοαπασχόληση, τα οικονομικά συμφέροντα, οι τιμητικές θέσεις ή θέσεις που σχετίζονται με το πολιτικό κόμμα του υπουργού. Αν και οι διατάξεις του νόμου περί δημόσιας διοίκησης είναι εφαρμοστέες σε υπουργούς, ο νόμος τους αφήνει σημαντικό περιθώριο διακριτικής ευχέρειας ως προς την αναφορά πιθανής ή έκδηλης σύγκρουσης συμφερόντων, χωρίς να παρέχει ιδιαίτερες κατευθυντήριες γραμμές. Επιπλέον, δεν περιλαμβάνει μέτρα επιβολής στην πράξη⁴². Όσον αφορά τους βουλευτές, δεν υπάρχει γενικός ορισμός της σύγκρουσης συμφερόντων και το υφιστάμενο πλαίσιο δεν προβλέπει μηχανισμό υποβολής αναφοράς. Η GRECO συνέστησε να θεσπιστεί υποχρέωση ad hoc γνωστοποίησης, στην περίπτωση που ενδέχεται να προκύψει σύγκρουση σχετικά με υπό εξέταση θέμα στο πλαίσιο των κοινοβουλευτικών διαδικασιών⁴³.

Παρά την ύπαρξη συστημάτων δήλωσης περιουσιακών στοιχείων, αυτά δεν υπόκεινται σε συστηματικό έλεγχο ή μέτρα επιβολής. Όσον αφορά τους βουλευτές, προβλέπεται τακτική δημόσια καταχώριση των επαγγελμάτων και οικονομικών συμφερόντων, η οποία υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο στον ιστότοπο του Κοινοβουλίου. Εντούτοις, η GRECO συνέστησε να διασφαλιστεί η εφαρμογή δεοντολογικών προτύπων σε αυτούς, εφόσον κρίνεται αναγκαίο⁴⁴. Η συμμόρφωση των βουλευτών με το μητρώο οικονομικών συμφερόντων είναι εν γένει σε υψηλό επίπεδο, εντούτοις δεν είναι πλήρης⁴⁵. Ομοίως, δεν υπάρχουν γενικοί κανόνες όσον αφορά την υποχρέωση δήλωσης οικονομικών συμφερόντων για υψηλόβαθμους δημόσιους υπαλλήλους, αν και όλοι οι βουλευτές καλούνται να προβούν σε δήλωση των οικονομικών τους συμφερόντων βάσει τυποποιημένου εντύπου, το οποίο υποβάλλεται κατά την ανάληψη καθηκόντων και επικαιροποιείται σε ετήσια βάση. Αν και το σύστημα δεν βασίζεται σε νομοθεσία, οι διαδοχικές κυβερνήσεις έχουν συμμορφωθεί ως εάν επρόκειτο για δεσμευτικό καθεστώς⁴⁶. Οι υπουργοί που έχουν επίσης βουλευτική ιδιότητα δεν εντάσσονται στο σύστημα δήλωσης του Κοινοβουλίου. Σε αντίθεση με το καθεστώς που εφαρμόζεται για τους βουλευτές, το συγκεκριμένο σύστημα συμπεριλαμβάνει ρητά ορισμένα οικονομικά συμφέροντα συζύγων και/ή συντρόφων. Εντούτοις, η GRECO έχει συστήσει τη θέσπιση των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών στο πλαίσιο νομοθεσίας, τη διεύρυνση του αντικειμένου των δηλώσεων και την καθιέρωση ουσιαστικών ελέγχων⁴⁷.

⁴¹ Δυνάμει του άρθρου 8 του νόμου περί αποδοχών και συντάξεων των υπουργών.

⁴² GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, παράγραφοι 67-69.

⁴³ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, σύσταση ii.

⁴⁴ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, σύσταση iv.

⁴⁵ Ιστότοπος Folketinget: <https://www.ft.dk/da/medlemmer/medlemmer-uden-registreringer>.

⁴⁶ Στις δηλώσεις πρέπει να περιλαμβάνονται επαγγέλματα (που ασκούνται επί του παρόντος και κατά τα τελευταία 5 έτη), αυτοαπασχόληση με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 50 000 DKK (περίπου 6 700 EUR), επιχειρηματικά συμφέροντα αξίας άνω των 50 000 DKK (περίπου 6 700 EUR) (συμπεριλαμβανομένων των τρεχουσών επενδύσεων), οικονομικές συμφωνίες με πρώην και/ή μέλλοντες εργοδότες, συμμετοχή σε εταιρείες.

⁴⁷ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, συστάσεις vii, viii.

Το σύστημα της Δανίας δεν διαθέτει σαφείς κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις επαφές που μπορούν να διατηρούν πρόσωπα στα οποία ανατίθενται ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες με εκπροσώπους ομάδων συμφερόντων. Επίσης, δεν υφίστανται απαιτήσεις αναφοράς ή γνωστοποίησης εφαρμοστέες σε άτομα που επιδιώκουν να επηρεάσουν τις κυβερνητικές ενέργειες και πολιτικές. Εντούτοις, αν και στο σύνολο των 27 κρατών μελών η πλειονότητα όσων απάντησαν θεωρούν ότι οι υπερβολικά στενοί δεσμοί μεταξύ επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και πολιτικής στη χώρα τους οδήγησε σε διαφθορά, τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στη Δανία (47 %) (ενωσιακός μέσος όρος: 76%)⁴⁸. Η άσκηση πίεσης υπό οποιαδήποτε μορφή (ιδίως από ομάδες συμφερόντων) αποτελεί αποδεκτό μέρος της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, που αποσκοπεί στη δημιουργία ευρείας βάσης στήριξης των αποφάσεων. Ωστόσο, έχει υποδειχθεί η θέσπιση κανόνων και κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τις επαφές με εκπροσώπους ομάδων συμφερόντων και τρίτους που επιδιώκουν να επηρεάσουν τις κυβερνητικές διαδικασίες και αποφάσεις, καθώς και η ενίσχυση της διαφάνειας στις επαφές αυτού του είδους⁴⁹.

Δεν υπάρχουν σαφείς κανόνες όσον αφορά τη μεταπήδηση προς ή από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα. Λόγω απουσίας ειδικής πολιτικής όσον αφορά την αποκαλούμενη «περίοδο αναμονής», υπήρξαν αρκετές καταγγελίες για απευθείας μεταπήδηση υπουργών σε υψηλόβαθμες θέσεις ομάδων συμφερόντων άσκησης πολιτικής πίεσης. Παρά τη σύσταση της GRECO για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την εργασία προσώπων στα οποία ανατίθενται ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες μετά τη λήξη της θητείας τους στον δημόσιο τομέα, δεν υπάρχει επί του παρόντος συγκεκριμένο σχέδιο θέσπισης ανάλογου κανονισμού⁵⁰.

Παρά την ύπαρξη ειδικών μηχανισμών για την προστασία μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, δεν υφίσταται γενική νομοθεσία. Η Δανία δεν διαθέτει επί του παρόντος ειδική νομοθεσία για την προστασία μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Εντούτοις, υπάρχει νομοθεσία για τον χρηματοπιστωτικό τομέα ως μέρος της μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας IV περί κεφαλαιακών απαιτήσεων⁵¹. Η δανική ένωση επιχειρήσεων συμβουλεύει τις εταιρείες να καθορίζουν ρυθμίσεις σε εθελοντική βάση εφόσον το επιθυμούν. Επιπλέον, πρόσθετα υφιστάμενα συστήματα εφαρμόζονται στον δημόσιο τομέα ή σε συγκεκριμένα τομεακά πεδία, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών και εσωτερικών διαδικασιών της Αρχής Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, ενός εξωτερικού συστήματος της Δανικής Αρχής Επιχειρήσεων για τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος που αφορά ζητήματα ενδεχόμενης παραβίασης της νομοθεσίας περί λογιστικού ελέγχου, καθώς και ενός συστήματος στον τομέα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου⁵².

Στο πλαίσιο διεθνών αξιολογήσεων έχουν επισημανθεί ζητήματα σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων, και οι περισσότερες συστάσεις δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμη. Οι εν λόγω συστάσεις περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση των

⁴⁸ Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 502 (2020).

⁴⁹ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, σύσταση ν.

⁵⁰ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων – Έκθεση αξιολόγησης, σύσταση νι.

⁵¹ Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων.

⁵² Πολύ πρόσφατα, η Δανική Αρχή Επιχειρήσεων δημιούργησε ειδική δικτυακή πύλη που απευθύνεται σε μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος, για ειδοποιήσεις σχετικά με απάτη σε συστήματα αποζημίωσης για τον κορονοϊό/covid-19 (LOV nr 796 af 09/06/2020).

διαπιστωθεισών ελλείψεων, όπως η απουσία υποχρέωσης αναφοράς δωρεών που υπερβαίνουν συγκεκριμένα όρια, καθώς και τη διασφάλιση ανεξάρτητης παρακολούθησης όσον αφορά τη χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων και εκλογικών εκστρατειών⁵³. Σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου, η Δανία είναι η μοναδική χώρα στην οποία το ποσοστό όσων απάντησαν και υποστηρίζουν ότι υπάρχει επαρκής βαθμός διαφάνειας και εποπτείας της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων έχει μειωθεί από το 2013 [από 41 % το 2013 σε 34 % το 2019 (ενωσιακός μέσος όρος: 32%)]⁵⁴.

Τα κατασταλτικά μέτρα φαίνεται ότι εφαρμόζονται δεόντως, εντούτοις δεν υπάρχουν ευρέως διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για τη διαφθορά. Αν και πρόσφατα υπήρξαν καταδικαστικές ποινικές αποφάσεις για εγκλήματα διαφθοράς⁵⁵ και σημαντικές αποφάσεις δικαστηρίων δημοσιεύονται στην προσβάσιμη επί πληρωμή επίσημη δικαστική επιθεώρηση, η Δανία δεν δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία σχετικά με έρευνες για δωροδοκία αλλοδαπών φορέων και υποθέσεις για τις οποίες έχει κινηθεί διαδικασία ή έχουν ολοκληρωθεί⁵⁶.

III. ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Το Σύνταγμα παρέχει το συνολικό πλαίσιο για την προστασία της ελευθερίας έκφρασης. Οι αρμοδιότητες, η οργανωτική δομή και ο εσωτερικός κανονισμός της εθνικής ρυθμιστικής αρχής για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, του Δανικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, προβλέπονται βάσει νόμου. Δεν υπάρχει ειδική νομοθεσία όσον αφορά τη διαφάνεια στην ιδιοκτησία των μέσων μαζικής επικοινωνίας ή την κατανομή της κρατικής διαφήμισης. Η πρόσβαση σε έγγραφα ρυθμίζεται κανονιστικά στον νόμο περί πρόσβασης σε δημόσια διοικητικά έγγραφα του 2014⁵⁷.

Το Δανικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης λειτουργεί ανεξάρτητα. Οι αρμοδιότητες και η οργανωτική δομή της ανεξάρτητης αρχής καθορίζονται στον νόμο περί δανικών ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών. Η μονάδα για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας του Οργανισμού Πολιτισμού και Πολιτιστικών Μνημείων (Agency for Culture and Palaces) είναι η γραμματεία του Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Σύμφωνα με το Συμβούλιο, η οργανωτική του δομή κρίνεται άρτια, ακόμη και αν ορισμένες αποφάσεις προκάλεσαν έντονο πολιτικό ενδιαφέρον⁵⁸. Στην τελευταία έκδοση του παρατηρητηρίου για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας (Media Pluralism Monitor) (στο εξής: MPM 2020) καταγράφεται επίσης πολύ χαμηλός κίνδυνος για την ανεξαρτησία και την αποτελεσματικότητα της αρχής για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Ο εσωτερικός κανονισμός του Συμβουλίου καθορίζεται βάσει εκτελεστικού διατάγματος, το οποίο επικαιροποιήθηκε μετά την αναθεώρηση της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων (AVMSD). Ο υπουργός διορίζει οκτώ μέλη του Συμβουλίου, μεταξύ των οποίων τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο για τέσσερα έτη.

⁵³ GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) Τρίτος γύρος αξιολογήσεων - Δεύτερη έκθεση συμμόρφωσης.

⁵⁴ Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 502 (2020).

⁵⁵ Όπως η παραβίαση των κανόνων για τη σύγκρουση συμφερόντων και την κατάχρηση εξουσίας, καθώς και μεγάλος αριθμός σοβαρών εγκλημάτων υπό έρευνα που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

⁵⁶ Διεθνής Διαφάνεια (2018), Exporting corruption – progress report 2018: assessing enforcement of the OECD anti-bribery convention (Εξαγωγή της διαφθοράς – έκθεση προόδου 2018: αξιολόγηση της εφαρμογής της σύμβασης του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας), σ. 43.

⁵⁷ Με βάση τον ετήσιο παγκόσμιο δείκτη ελευθερίας του τύπου των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα, η Δανία κατατάσσεται σταθερά μεταξύ των χωρών με τις υψηλότερες επιδόσεις, επί του παρόντος στην τρίτη θέση. Βλ. <https://rsf.org/en/ranking>.

⁵⁸ Γραπτές παρατηρήσεις του Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, σ. 1-2.

Προβλέπεται δυνατότητα επαναδιορισμού. Ένα μέλος διορίζεται από το φόρουμ συνεργασίας των οργανώσεων ακροατών και θεατών και ένα μέλος από την Ένωση Δικαστών. Για την παύση του επικεφαλής / των μελών του συλλογικού οργάνου πρέπει να ακολουθούνται οι κανόνες του νόμου περί διοίκησης. Της απόφασης περί παύσης πρέπει να προηγείται ακρόαση του ενδιαφερόμενου μέλους. Η απόφαση πρέπει να είναι γραπτή και να περιλαμβάνει αιτιολόγηση. Επιπλέον, το μέλος πρέπει να έχει δυνατότητα να καταθέσει ένσταση κατά της απόφασης και προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου. Η προσφυγή κατά των αποφάσεων του Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης δεν μπορεί να κατατεθεί στο υπουργείο – μόνο ενώπιον των δικαστηρίων. Όσον αφορά όλες τις διοικητικές αποφάσεις, ο Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής μπορεί να εξετάζει καταγγελίες όσον αφορά τη διαχείριση των υποθέσεων.

Το Δανικό Συμβούλιο Τύπου (*Presse Nævnet*) είναι ανεξάρτητος, αυτορρυθμιζόμενος φορέας που υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και θεσπίστηκε βάσει νόμου⁵⁹. Εξετάζει καταγγελίες που αφορούν τα δανικά μέσα μαζικής επικοινωνίας και απαρτίζεται από οκτώ μέλη, τα οποία διορίζονται από τον υπουργό Δικαιοσύνης και είναι εκπρόσωποι των δημοσιογράφων, των πολιτών και των διευθυντών σύνταξης του έντυπου Τύπου και της ραδιοτηλεόρασης. Ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος διορίζονται κατόπιν σύστασης του Προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου της Δανίας. Το Συμβούλιο Τύπου μπορεί να ασκήσει κριτική σε υποθέσεις σχετικά με την ορθή δεοντολογία στον Τύπο και να διατάξει τον συντάκτη του επίμαχου μέσου μαζικής επικοινωνίας να δημοσιεύσει απάντηση και/ή την απόφαση του Συμβουλίου. Εντούτοις, δεν μπορεί να επιβάλει κυρώσεις ή να επιδικάσει χρηματική αποζημίωση στον καταγγέλλοντα⁶⁰.

Δεν υπάρχουν ειδικοί κανόνες για τη διαφάνεια στην ιδιοκτησία μέσων μαζικής επικοινωνίας ή την κατανομή της κρατικής διαφήμισης. Η κρατική διαφήμιση πρέπει να συμμορφώνεται με τους γενικούς κανόνες του νόμου περί ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών και του παράγωγου δικαίου σε σχέση με τον νόμο, βάσει της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων. Το MPM 2020 επισημαίνει ότι η κατοχή μετοχών άνω του 20 % πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στους ετήσιους λογαριασμών όλων των εταιρειών, συμπεριλαμβανομένων των εταιρειών μέσων μαζικής επικοινωνίας, αλλά για τις εταιρείες μέσων μαζικής επικοινωνίας δεν προβλέπονται ειδικές απαιτήσεις. Τα ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα των δανικών μέσων μαζικής επικοινωνίας έχουν αναφέρει ότι, παρά την απουσία ειδικών κανόνων, θεωρούν, ούτως ή άλλως, το εθνικό επίπεδο διαφάνειας στην ιδιοκτησία των μέσων μαζικής επικοινωνίας αρκετά ικανοποιητικό στην πράξη, ιδίως λόγω του Κεντρικού Μητρώου Επιχειρήσεων και όσον αφορά τους ιδιοκτήτες των κύριων μέσων μαζικής επικοινωνίας⁶¹.

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς. Ο νόμος περί πρόσβασης σε δημόσια διοικητικά έγγραφα, ο οποίος προβλέπει τους κανόνες που ισχύουν για όλους τους φορείς της δημόσιας διοίκησης και τα υπουργεία όσον αφορά τη δημόσια πρόσβαση σε πληροφορίες και έγγραφα, τροποποιήθηκε το 2014, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της πρόσβασης του κοινού και των δημοσιογράφων σε ορισμένα κυβερνητικά

⁵⁹ Νόμος περί ευθύνης των μέσων μαζικής επικοινωνίας – Κωδικοποιημένο νόμος 2018-12-27 αριθ. 1719.

⁶⁰ Δανικό Συμβούλιο Τύπου (*Presse Nævnet*) ηλεκτρονική διεύθυνση, <https://www.pressnaevnet.dk/press-ethical-rules/>.

⁶¹ Πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στη χώρα.

αρχεία⁶². Στο άρθρο 7 του νόμου αναφέρεται ότι οποιοσδήποτε μπορεί να ζητήσει την κοινοποίηση των εισερχόμενων εγγράφων ενός φορέα δημόσιας διοίκησης ή των εγγράφων που καταρτίζονται από αυτόν στο πλαίσιο των διοικητικών του διαδικασιών και αφορούν τις δραστηριότητες που ασκεί ως αρχή. Εντούτοις, η πρόσβαση αυτή περιορίζεται όσον αφορά ορισμένους τύπους υποθέσεων, εγγράφων ή πληροφοριών, ιδίως εσωτερικά έγγραφα εργασίας αρχών ή έγγραφα που ανταλλάσσονται σε περιπτώσεις που υπουργός χρειάζεται τις συμβουλές και τη γνώμη των υπαλλήλων του⁶³. Τα ενδιαφερόμενα μέρη επισημαίνουν ότι οι εξαιρέσεις για υποθέσεις που αφορούν συνδρομή και συμβουλές στον υπουργό και επικοινωνία με βουλευτές στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας μπορεί να έχουν ως συνέπεια να μην αποκαλύπτεται η βάση ορισμένων πολιτικών συμφωνιών⁶⁴. Ο Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής έκρινε επίσης ότι η εξαίρεση των υπηρεσιών των υπουργείων έχει περιοριστικές συνέπειες στο δικαίωμα στην πρόσβαση στην πράξη⁶⁵.

Η Δανία έχει ισχυρή παράδοση στην ελευθερία της έκφρασης. Το γενικό πλαίσιο για την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης περιλαμβάνεται στο Σύνταγμα⁶⁶. Με βάση τον ετήσιο παγκόσμιο δείκτη ελευθερίας του τύπου των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα, η Δανία κατατάσσεται σταθερά μεταξύ των χωρών με τις υψηλότερες επιδόσεις, επί του παρόντος στην τρίτη θέση παγκοσμίως⁶⁷. Εντούτοις, στη Δανία η ποινή της φυλάκισης συγκαταλέγεται μεταξύ των πιθανών κυρώσεων για συκοφαντική δυσφήμιση⁶⁸. Το MPM 2020 θεωρεί ότι η ελευθερία της έκφρασης αντιμετωπίζει εξαιρετικά χαμηλό κίνδυνο λόγω της συνολικής σταθερότητας της δημοκρατικής παράδοσης και των θεσμών στη Δανία. Το 2019 και το 2020, στην πλατφόρμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων δεν δημοσιεύθηκε καμία προειδοποίηση σχετικά με τη Δανία⁶⁹. Το 2017/2018 συστάθηκε ειδική Επιτροπή για την Ελευθερία της Έκφρασης⁷⁰, με αποστολή να αξιολογεί το πλαίσιο και τις γενικές συνθήκες της ελευθερίας της έκφρασης. Εξέδωσε την έκθεσή της τον Απρίλιο του 2020, συμβάλλοντας στη διεξαγωγή εκτεταμένου πολιτικού διαλόγου σχετικά με την κατάσταση της ελευθερίας της έκφρασης στη δανική κοινωνία⁷¹.

⁶² Στο πλαίσιο αυτό πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με το MPM 2020, ο βασικός κίνδυνος όσον αφορά την προστασία των δημοσιογράφων έγκειται στο γεγονός ότι το δικαίωμα στην πληροφόρηση δεν προστατεύεται ρητά από το Σύνταγμα.

⁶³ Άρθρα 19 έως 33 και άρθρο 35 του νόμου περί πρόσβασης σε δημόσια διοικητικά έγγραφα.

⁶⁴ Άρθρα 24 και 27, παράγραφος 2 του νόμου περί πρόσβασης σε δημόσια διοικητικά έγγραφα· Πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη στη χώρα και, για παράδειγμα, από δηλώσεις της Δανικής Ένωσης Δημοσιογράφων, «Open Administration» (Ανοιχτή διοίκηση)· ή της Danske Medier, «Danske Medier welcomes the publication of the Freedom of Expression Commission's report on Thursday» (Η Danske Medier χαιρετίζει τη δημοσίευση της έκθεσης της Επιτροπής για την ελευθερία της έκφρασης την Πέμπτη).

⁶⁵ Άρθρο 24 του νόμου περί πρόσβασης σε δημόσια διοικητικά έγγραφα. Ετήσια έκθεση του Κοινοβουλευτικού Διαμεσολαβητή (2016), σ. 141-142.

⁶⁶ Άρθρο 77 του Συντάγματος.

⁶⁷ Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα, World Press Freedom Index 2020 (Παγκόσμιος Δείκτης Ελευθερίας του Τύπου το 2020).

⁶⁸ https://cmpf.eu.eu/wp-content/uploads/2019/01/decriminalisation-of-defamation_Infographic.pdf

⁶⁹ Συμβούλιο της Ευρώπης, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists (Πλατφόρμα για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων), <https://www.coe.int/en/web/media-freedom>.

⁷⁰ Πληροφορίες που έδωσε η Δανία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020, σ. 20.

⁷¹ Σε συμφωνία με τη σύσταση CM/REC(2016)4 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την προστασία της δημοσιογραφίας και την ασφάλεια των δημοσιογράφων και των άλλων παραγόντων των μέσων μαζικής επικοινωνίας, η οποία ζητά τη διαμόρφωση ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου το οποίο δίνει σε δημοσιογράφους και άλλους παράγοντες των μέσων μαζικής επικοινωνίας τη δυνατότητα να συνεισφέρουν στον δημόσιο διάλογο αποτελεσματικά και χωρίς φόβο.

IV. ΆΛΛΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΩΝ

Η Δανία έχει κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης με ένα σώμα, στο οποίο τόσο η κυβέρνηση όσο και τα μέλη του Κοινοβουλίου μπορούν να υποβάλλουν νομοθετικές προτάσεις, αν και τα νομοσχέδια κατατίθενται κατά κανόνα από την κυβέρνηση. Απουσία συνταγματικού δικαστηρίου, ο εκ των υστέρων έλεγχος συνταγματικότητας μπορεί να διενεργηθεί από όλα τα δικαστήρια για συγκεκριμένες υποθέσεις⁷². Ο Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής εποπτεύει τις αποφάσεις των δημόσιων αρχών και ο Δανικός Οργανισμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρακολουθεί την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η διαδικασία θέσπισης νομοθεσίας περιλαμβάνει ολοκληρωμένη προπαρασκευαστική διαδικασία. Οι κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Δικαιοσύνης σχετικά με τη νομική ποιότητα⁷³ παρέχουν διεξοδικές οδηγίες για τη διαδικασία κατάρτισης νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων του νομοθετικού προγραμματισμού και των προπαρασκευαστικών σταδίων, όπως η ενδεχόμενη σύσταση προπαρασκευαστικών επιτροπών και η υποχρεωτική διενέργεια εκτίμησης επιπτώσεων (μεταξύ άλλων, των οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των διοικητικών συνεπειών για τους πολίτες). Τα νομοσχέδια της κυβέρνησης κατά κανόνα δημοσιεύονται για δημόσια διαβούλευση σε δικτυακή πύλη της κυβέρνησης (για προτεινόμενη ελάχιστη περίοδο τεσσάρων εβδομάδων) και αποστέλλονται απευθείας προς εξωτερική διαβούλευση στις ενδιαφερόμενες αρχές και οργανισμούς⁷⁴. Τα νομοσχέδια υποβάλλονται επίσης σε νομοτεχνική εξέταση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, για τη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, της συμμόρφωσης με τις διεθνείς υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα⁷⁵.

Ο ρόλος του Κοινοβουλευτικού Διαμεσολαβητή είναι σημαντικός για την εποπτεία των διοικητικών αποφάσεων. Ο Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής εκλέγεται από το Κοινοβούλιο έπειτα από κάθε διεξαγωγή γενικών εκλογών⁷⁶ και λειτουργεί ως αρχή προσφυγών κατά διοικητικών αποφάσεων, αξιολογώντας τη συμμόρφωση των πράξεων των δημόσιων αρχών με την υφιστάμενη νομοθεσία ή τη χρηστή διοικητική πρακτική. Ο Διαμεσολαβητής μπορεί να ενεργεί στη βάση καταγγελιών ή να διενεργεί έρευνες με δική του πρωτοβουλία. Το 2019 ο Διαμεσολαβητής διεκπεραίωσε 5 368 καταγγελίες, πολλές από τις οποίες αφορούσαν ζητήματα πρόσβασης σε δημόσια αρχεία, και διενήργησε 163 έρευνες με δική του πρωτοβουλία, εστιάζοντας σε γενικότερα θέματα που επηρεάζουν μεγαλύτερο αριθμό πολιτών⁷⁷. Οι γνωμοδοτήσεις του Διαμεσολαβητή, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν συστάσεις προς αρχές για την επανεξέταση υπόθεσης ή την αλλαγή απόφασης, δεν είναι δεσμευτικές. Σύμφωνα με πληροφορίες προερχόμενες τόσο από τις αρχές όσο και από τον Διαμεσολαβητή, στην πράξη οι δημόσιες αρχές συμμορφώνονται εν γένει με τις συστάσεις. Πέραν του Διαμεσολαβητή, ο Δανικός Οργανισμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λειτουργεί ως ο εθνικός οργανισμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το 2018 έλαβε εκ νέου διαπίστευση Α τάξης από την Παγκόσμια Συμμαχία των Εθνικών Οργανισμών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Λειτουργεί επίσης ως εθνικός φορέας ισότητας.

⁷² Τούτο συμβαίνει σπάνια και έχει υπάρξει μόνο μία περίπτωση στην οποία το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε να μην εφαρμόσει νόμο για λόγους μη συμβατότητας με το Σύνταγμα, το 1999, στην υπόθεση Tvind, U 1999.841 H.

⁷³ Υπουργείο Δικαιοσύνης, Legal Quality guidelines (Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη νομική ποιότητα).

⁷⁴ Βλ. την ηλεκτρονική πλατφόρμα *Hoeringsportalen*.

⁷⁵ Πληροφορίες που έδωσε η Δανία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020, σ. 24.

⁷⁶ Ο Διαμεσολαβητής μπορεί επίσης να παυθεί από το Κοινοβούλιο εφόσον δεν χαίρει πλέον της εμπιστοσύνης του.

⁷⁷ Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής, ετήσια έκθεση 2019, σ. 39.

Ο χώρος της κοινωνίας των πολιτών στη Δανία θεωρείται ανοιχτός⁷⁸ και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμμετέχουν ενεργά μέσω του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στον Δανικό Οργανισμό Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συμμετέχουν πολυάριθμες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, από διαφορετικούς θεματικούς τομείς, στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που λειτουργεί στους κόλπους του, το οποίο αξιολογεί τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του εθνικού οργανισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορεί να προτείνει νέες δραστηριότητες και διορίζει τα έξι από τα 14 μέλη του διοικητικού συμβουλίου⁷⁹.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων που οδήγησε στην αναστολή λειτουργίας των δικαστηρίων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης. Τα μέτρα έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19 ελήφθησαν βάσει τροποποίησης του νόμου περί επιδημιών, με την οποία μεταβιβάστηκε στον υπουργό Υγείας η εξουσία έκδοσης διαταγμάτων για την καταπολέμηση της πανδημίας. Ο νόμος εγκρίθηκε ομόφωνα από το Κοινοβούλιο στις 12 Μαρτίου 2020⁸⁰. Την ίδια ημέρα, η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων ανακοίνωσε ότι, λόγω της πανδημίας COVID-19, θα διατηρούνταν μόνο οι πλέον σημαντικές λειτουργίες των δικαστηρίων και θα δινόταν προτεραιότητα στις επείγουσες και σημαντικές υποθέσεις⁸¹. Έκτοτε, διατυπώθηκαν ορισμένες διαφωνίες σχετικά με το κατά πόσο η συγκεκριμένη απόφαση λήφθηκε σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις για την ανεξαρτησία των δικαστηρίων. Σε μελέτη της δεξαμενής σκέψης Justitia⁸² υποστηρίζεται ότι η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων ενδεχομένως να υπερέβη τα όρια, δεδομένου ότι, βάσει του Συντάγματος και του νόμου περί διοίκησης της δικαιοσύνης, η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων δεν έχει δικαιοδοσία να λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με την ιεράρχηση υποθέσεων αντί των δικαστηρίων. Σε δημόσιες δηλώσεις, πανεπιστημιακοί και η Ένωση Δικαστών εξέφρασαν επίσης ανησυχίες, αν και αναγνώρισαν ότι ο εξαιρετικός χαρακτήρας των περιστάσεων απαιτούσε ταχεία δράση. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων αντιτάχθηκαν στις εν λόγω απόψεις⁸³. Το Κοινοβούλιο όρισε ανεξάρτητη ομάδα εμπειρογνομόνων, η οποία θα εξετάσει τη συνολική διαχείριση της πανδημίας από την κυβέρνηση και αναμένεται να παρουσιάσει τα αποτελέσματα έως το τέλος του 2020.

Η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων έχει ενεργό ρόλο στην προαγωγή του κράτους δικαίου. Τα τελευταία έτη, η Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων κατέβαλε σειρά προσπαθειών προκειμένου να προαγάγει το κράτος δικαίου, να βοηθήσει διάφορες ομάδες-στόχους να

⁷⁸ Αξιολόγηση από τη CIVICUS· οι βαθμολογίες δίνονται σε κλίμακα πέντε κατηγοριών, οι οποίες ορίζονται ως: ανοιχτό, περιορισμένο, εμποδισμένο, κατεσταλμένο και κλειστό.

⁷⁹ Στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συμμετέχουν οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που εργάζονται, π.χ., στους τομείς της δικαιοσύνης, των μέσων μαζικής επικοινωνίας ή των προσφύγων, καθώς και (μέλη χωρίς δικαίωμα ψήφου) υπουργεία, δημόσιες αρχές και πολιτικά κόμματα. Τα υπόλοιπα μέλη του διοικητικού συμβουλίου διορίζονται από τα δανικά πανεπιστήμια, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Γροιλανδίας και μέλη του προσωπικού του εθνικού οργανισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

⁸⁰ Η εξουσία έκδοσης τέτοιων διαταγμάτων ανήκε προηγουμένως σε επιτροπές υγειονομικών υπαλλήλων και πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Για την έγκριση της τροποποίησης ακολουθήθηκε η συνήθης νομοθετική διαδικασία, αλλά με σύμπτυξη τριών ακροάσεων σε διάστημα 18 ωρών – η εν λόγω ταχεία διαδικασία μπορεί να εφαρμοστεί κατόπιν απόφασης που ψηφίζεται από τα ¾ του Κοινοβουλίου.

⁸¹ Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων, Emergency preparedness at the Courts of Denmark: Further information (Ετοιμότητα των δικαστηρίων της Δανίας για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων: Περαιτέρω πληροφορίες).

⁸² Justitia, Rule of Law and COVID-19 (Κράτος δικαίου και COVID-19), σ. 95-104.

⁸³ Information, Mails cast doubt on whether the closure of the courts was in accordance with the Constitution (Ανταλλαγή αλληλογραφίας εγείρει αμφιβολίες σχετικά με τη συνταγματικότητα του κλεισίματος των δικαστηρίων).

κατανοήσουν καλύτερα το σύστημα απονομής δικαιοσύνης και να βελτιώσει την εστίαση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στον χρήστη. Σε αυτές περιλαμβάνονται πρωτοβουλίες που απευθύνονταν στο ευρύ κοινό μέσω εκπαιδευτικών βίντεο, σε μαθητές μέσω πρότυπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για καθηγητές, σε δημοσιογράφους μέσω ειδικού ιστότοπου και σε λαϊκούς δικαστές, με την παροχή διεξοδικού ενημερωτικού υλικού πριν από την έναρξη της εντολή τους⁸⁴.

---

⁸⁴ Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στον ιστότοπο της Εθνικής Διοίκησης Δικαστηρίων.

Παράρτημα Ι: Κατάλογος των πηγών με αλφαβητική σειρά*

* Ο κατάλογος των σχολίων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της διαβούλευσης για την έκθεση σχετικά με το κράτος δικαίου του 2020 διατίθεται στον ιστότοπο (ιστότοπος της Επιτροπής).

Ανακοινωθέν του Υπουργείου Δικαιοσύνης (24 Ιουνίου 2020), «New judges must relieve the pressure on courts» (Οι νέοι δικαστές πρέπει να αποσυμφορήσουν τα δικαστήρια). <https://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2020/nye-dommere-skal-lette-preset-paa-domstolene>.

Δανικά δικαστήρια (2020), αστικές υποθέσεις, <https://domstol.dk/om-os/tal-og-fakta/civile-sager/>.

Δανική Ένωση Δημοσιογράφων, Open Administration. (Ανοιχτή διοίκηση). <https://journalistforbundet.dk/offentlighedslov>.

Δανική Ένωση Δικαστών (2020), «The judges' working conditions» (Συνθήκες εργασίας των δικαστών).

Δανική κυβέρνηση (2019), Strengthening action against financial crime (Ενίσχυση της δράσης κατά του οικονομικού εγκλήματος). https://www.regeringen.dk/media/6607/aftale-om-styrkelse-af-indsatsen-mod-finansiel-kriminalitet-270319_endelig.pdf.

Δανική κυβέρνηση (2020), Πληροφορίες που έδωσε η Δανία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου του 2020.

Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα, World Press Freedom Index 2020 (Παγκόσμιος Δείκτης Ελευθερίας του Τύπου το 2020).

Διεθνής Διαφάνεια (2018), Exporting corruption – progress report 2018: assessing enforcement of the OECD anti-bribery convention. (Εξαγωγή της διαφθοράς – έκθεση προόδου 2018: αξιολόγηση της εφαρμογής της σύμβασης του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας). https://images.transparencycdn.org/images/2018_Report_ExportingCorruption_English_200402_075046.pdf.

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018 στην υπόθεση *LM*, C-216/18 PPU.

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 27ης Μαΐου 2019 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *OG*, C-508/18 και *PI*, C-82/19 PPU.

Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων, Emergency preparedness at the Courts of Denmark: Further information (Ετοιμότητα των δικαστηρίων της Δανίας για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων: Περαιτέρω πληροφορίες). <https://www.domstol.dk/aktuelt/2020/3/noedberedskab-ved-danmarks-domstole-yderligere-information/>.

Εικονική επίσκεψη στη Δανία στο πλαίσιο της έκθεσης του 2020 για το κράτος δικαίου.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιου του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης.

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2013, *Oleksandr Volokon κατά Ουκρανίας*, προσφυγή αριθ. 21722/11.

Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής (2017), ετήσια έκθεση 2016.

Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής (2020), ετήσια έκθεση 2019.

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC) (2017), UNCAC implementation review – country review report of Denmark (Επισκόπηση εφαρμογής της UNCAC – έκθεση επισκόπησης για τη Δανία).

https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2017_10_21_Denmark_Final_Country_Report.pdf.

- Συμβούλιο της Ευρώπης, Πλατφόρμα για την προώθηση της προστασίας της δημοσιογραφίας και της ασφάλειας των δημοσιογράφων – Δανία. <https://www.coe.int/en/web/media-freedom>.
- Συμβούλιο της Ευρώπης: Επιτροπή Υπουργών (2000), Σύσταση Rec(2000)19 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον ρόλο των εισαγγελικών αρχών στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης.
- Συμβούλιο της Ευρώπης: Επιτροπή Υπουργών (2010), Σύσταση CM/Rec(2010)12 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες.
- Συμβούλιο της Ευρώπης: Επιτροπή Υπουργών (2016), Σύσταση CM/ REC(2016)4 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία της δημοσιογραφίας και την ασφάλεια των δημοσιογράφων και των άλλων παραγόντων των μέσων μαζικής επικοινωνίας.
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Legal Quality guidelines (Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη νομική ποιότητα). <https://lovkvalitet.dk/>.
- Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2020), 2020 Media pluralism monitor [Κέντρο για την πολυφωνία και την ελευθερία των μέσων επικοινωνίας (2020), Παρατηρητήριο για την πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας 2020]. <https://cmpf.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.
- CEPEJ (Επιτροπή αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης) (2020), Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States (Μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της ΕΕ).
- CIVICUS, Monitor tracking civic space: Denmark (Παρατηρητήριο παρακολούθησης του χώρου της κοινωνίας των πολιτών: Δανία). <https://monitor.civicus.org/country/denmark/>.
- Danske Medier (1η Μαΐου 2020), Danske Medier welcomes the publication of the Freedom of Expression Commission's report on Thursday (H Danske Medier χαιρετίζει τη δημοσίευση της έκθεσης της Επιτροπής για την ελευθερία της έκφρασης την Πέμπτη). <https://danskemedier.dk/aktuelt/journalistik-og-redaktion/danske-medier-glaeder-sig-over-offentliggoerelsen-af-ytringsfrihedskommissionens-betaenkning/>.
- GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2014), Fourth Evaluation Round – Evaluation Report on Denmark on preventing corruption in respect of members of parliament, judges and prosecutors (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Έκθεση αξιολόγησης της Δανίας σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά τους βουλευτές, τους δικαστές και τους εισαγγελέις).
- GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2019) Fifth Evaluation Round – Evaluation Report on Denmark on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies [Πέμπτος γύρος αξιολογήσεων — Έκθεση αξιολόγησης της Δανίας σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς και την προώθηση της ακεραιότητας στις κεντρικές κυβερνήσεις (ανώτατες εκτελεστικές λειτουργίες) και στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου].
- GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2019), Third Evaluation Round – Second Compliance Report on Denmark on transparency of party funding (Τρίτος γύρος Αξιολογήσεων – Δεύτερη έκθεση συμμόρφωσης της Δανίας όσον αφορά τη διαφάνεια και τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων).
- GRECO (Ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς) (2020), Fourth Evaluation Round – Interim Compliance Report on Denmark on preventing corruption in respect of members of parliament, judges and prosecutors (Τέταρτος γύρος αξιολογήσεων — Ενδιάμεση έκθεση συμμόρφωσης για τη Δανία σχετικά με την πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά τους βουλευτές, τους δικαστές και τους εισαγγελέις).

Information (6 Ιουλίου 2020), Mails cast doubt on whether the closure of the courts was in accordance with the Constitution (Ανταλλαγή αλληλογραφίας εγείρει αμφιβολίες σχετικά με τη συνταγματικότητα του κλεισίματος των δικαστηρίων). https://www.information.dk/indland/2020/07/mails-saar-tvivl-hvorvidt-nedlukningen-domstolene-overensstemmelse-grundloven?lst_mst.

Justitia (2020), Rule of Law and COVID-19 (Κράτος δικαίου και COVID-19). <http://justitia-int.org/retsstaten-og-covid-19>.

Παράρτημα II: Επίσκεψη στη Δανία

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής διεξήγαγαν εικονικές συνεδριάσεις τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 2020 με τους ακόλουθους φορείς:

- Ανώτατο Δικαστήριο
- Δανική Ένωση Δημοσιογράφων
- Δανική Ένωση Δικαστών
- Δανικό Συμβούλιο Τύπου
- Διεθνής Διαφάνεια Δανίας
- Εθνική Διοίκηση Δικαστηρίων
- Ειδική Εισαγγελία
- Εισαγγελία
- Κοινοβουλευτικός Διαμεσολαβητής
- Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Danske Medier

Επιπλέον, ο Οργανισμός Πολιτισμού και Πολιτιστικών Μνημείων δεν συμμετείχε σε εικονική συνεδρίαση αλλά διαβίβασε έγγραφες παρατηρήσεις.

* Η Επιτροπή είχε επίσης επαφές με τις ακόλουθες οργανώσεις στο πλαίσιο σειράς οριζόντιων συνεδριάσεων:

- Δημοσιογράφοι Χωρίς Σύνορα
- Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών
- Διεθνές Ινστιτούτο Τύπου
- Διεθνής Αμνηστία
- Διεθνής Διαφάνεια ΕΕ
- Διεθνής Επιτροπή Νομικών
- Διεθνής Ομοσπονδία για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
- Ευρωπαϊκό Κέντρο για το Δίκαιο των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων
- Ευρωπαϊκό Κέντρο Ελευθερίας του Τύπου και των Μέσων Ενημέρωσης
- Ευρωπαϊκό Φόρουμ Πολιτών
- Πλατφόρμα Διά Βίου Μάθησης
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- EuroCommerce
- Free Press Unlimited
- Front Line Defenders
- ILGA-Europe
- Open Society Justice Initiative / Open Society European Policy Institute